

Pet najhujših zajedalcev na listih zelenjadi

V zadnjem članku opisani zajedavci so svojski v tem, da delajo škodo na zelenjadi samo njihove ličinke. Popolno razvite žuželke (rjavi hrošč), pokalica, zeljna muha, kljunotaj) same pa v vrtu ne prizadenejo nobene škode. — Druga, vsem petim lastna značilnost je pa ta, da žive v obliki ličink v zemlji in oškodujejo vse rastline s tem, da korenine objedajo, spodjedajo ali vrtajo po njih rove. V sledečih vrsticah si bomo ogledali pet zelo nevarnih zajedavcev, ki žive vsaj deloma na površju in objedajo, glodajo ali izsesavajo nežne liste zelenjadnih rastlin.

1. Gosenice — tako imenujemo ličinke metuljcev — prištevamo k najbolj škodljivim zajedavcem zelenjadi. Sami na sebi so metulji prav nedolžne živalce, ki ne delajo nobene škode. Toliko hujši zajedavci so pa zato njihove ličinke-gosenice. Najbolj znana je gosenica kapusovega belina, ki opustoša včasih zelne nasade celih obširnih pokrajin in povzroča milijonsko škodo. Zadnje tako opustošenje je bilo l. 1938. Pa je še cela dolga vrsta drugih metuljev, katerih gosenice žive ob zelenjadi. Hude škodljivke so n. pr. gosenice vrtnih sovke, ki odgrizujejo mlade kapusnice, ko jih komaj posadimo. Podnevi je gosenica skrita plitvo v zemlji, ponoči pa se priplazi na površje in spodgrizuje sadike po gredah, škodo delajo po vrtovih tudi gosenice zavijačev, pedicev in raznih moljev.

Gosenice zatiramo na dva načina: ali jih obiramo, kjer se pojavijo po rastlinah, ali pa jih uničujemo na ta način, da škropimo rastline s strupenimi snovmi, da se zastrupijo, ko se pasejo po poskropljenih listih. Nekaj dosežemo tudi s tem, da lovimo in pobijamo metulje in da iščemo ter mečkamo jajčeca, preden

se z njih izležejo gosenice. Učinkovito škropivo za zatiranje gosenic si pripravimo, ako raztopimo $\frac{1}{2}$ kg nosprasa v 100 (sto) litrih vode. Kapusov belin se ogiblje zelnikov, kjer rastejo med zeljem konoplje.

Vse gosenice moramo začeti preganjati, dokler so še majhne. Takrat je tudi škoda še majhna in občutljivost za razna sredstvo večja. Čim dlje pa čakamo, tem večja je škoda in tem bolj trdožive in neobčutljive so gosenice, pa tudi tem več jih je.

2. Bolhači ali bolšice so majhni hroščki z močnimi stegni na zadnjih nogah. Zato tako dobro skačejo in se izmikajo našim očem in rokam. Živijo in se razmnožujejo prav plitvo v zemlji. Na površje pridejo samo takrat, ko najdejo v bližini primerno pašo. Najrajši imajo kapusnice, pa tudi druge vrtno rastline, ki spadajo h križnicam (repo, redkvice). Rastline uničujejo na ta način, da jim oglodajo gorenjo plast listov, jih preluknjajo, da se posuše. Posebno jim prija suha, sipka vrtna zemlja in toplo, sončno, suho vreme. Neprijetna jim je pa mokrota. — Precej uspešno preganjamo bolhače, ako ob suhem vremenu grde pogosto poškropimo, da je zemlja stalno vlažna. Preganjajo jih tudi z raznimi prašili, ki jih trosijo po napadenih rastlinah. Taka prašila so: pepel, saje, živo apno, tobačni prah i. dr. Seveda je treba prašenje večkrat ponoviti, zlasti takoj po dežju. Učinkovito jih zadenemo tudi s škropljenjem rastlin s kakim strupenim škropivom kakor je n. pr. že pri gosenicah omenjeni nosprasi v $\frac{1}{2}$ % raztopini (na 100 litrov vode $\frac{1}{2}$ kg nosprasa). Važno je, da začnemo bolhače preganjati takoj, ko se pojavijo, dokler je škoda še majhna. Med dragocene kapusnice (n. pr. karfijola) nasejmo red-

kvice. Bolhači se bodo najprej lotili redkvice, karfijolam bodo pa prizanašali.

3. Velika nadloga v vsakem vrtu so polži. Posebno škodljiv je veliki vrtni polž. Pa nič manj požrešni so razni njegovi bližnji ali daljni sorodniki živeči v lupinah ali pa tudi brez lupine. V slast jim gre vsa nežna zelenjad; najrajši imajo pa solato. Polži ljubijo senco in mokroto. Zato so jim najbolj izpostavljeni senčni vrtovi, kjer imajo poleg tega še dovolj skrivališč. Ogibajo se pa prostorov, ki so ves dan na soncu in ki so brez vsakršnega grmovja, kamor bi se mogli čez dan zateči. Goste žive meje, obrobki iz zelenike, veliki in gosti grmi ribeza — to so prava gnezdišča za polže. Njih razvoj podpira tudi vlažno vreme. Na majhnih prostorih se polžev iznebimo, ako jih marljivo pobiramo; to velja zlasti za vrtno polže z lupinami. Zgodnje jutranje ure so za to delo primerne. Takrat so polži na potu proti svojim skrivališčem. Manjših golih polžev, ki se pojavijo navadno tudi v večjem številu, pa ne moremo pobirati, ker bi bilo to delo preveč zamudno. Ogrožene rastline obvarujemo pred njimi z raznimi trosili, ki jih trosimo med rastlinami. Taka trosila so živo apno, apneni dušik, kajnit v prahu. Izvrstno se obnese mešanica iz 20 delov kajnita in 1 dela v prah zdrobljene modre galice. Polže tudi zastrupljajo z zastrupljenimi otrobi: 3 kg pšeničnih otrobov zmešamo z $\frac{1}{2}$ kg švajnfurtskega zelenila (hud strup!) in dodamo $1\frac{1}{2}$ l vode, da se otrobi dobro razmočijo. Tako pripravljeno vabo na redko raztrosimo, koder se najbolj pogosto pojavljajo polži. Ker radi jedo otrobe, se zastrupijo in poginejo. Imenitno strašilo za polže so ječmenove pleve. Koder jih potrosimo, ondi ne bo polžev. Taka ovira so tudi suhe smrekove iglice, saje, pepel in droben pesek.

4. Listne stenice ali šostarji se razlikujejo od vseh doslej naštetih zajedavcev v tem, da rastlin ne obgrizujejo in ne glodajo, ampak izsesavajo, kar je istotako usodno za vsako rastlino. Pri nas je najbolj razširjena zeljna stenica. Je pa še mnogo raznih drugih plemen, tako da ima skoraj vsaka rastlina svoje stenično pleme. Obramba pred steniciami je včasih zelo težavna, zlasti ob vročem, sončnem vremenu. Škropljenje z nikotinovimi pripravki (tobačni izvleček) učinkuje precej zanesljivo na li-

činke. Popolnoma razvite žuželke so pa tako gibke in plahe, da se na mah poskrijejo, ako le malo potresemo rastlino. Še največ dosežemo, ako jih otresamo z rastlin v podstavljeno široko posodo, ki imamo v njej 4% raztopino tobačnega izvlečka. Dobro škropivo je tudi kvasijeva brozga, ki se pripravi takole: 2 kg kvasijevih treščic (mušjega lesa) namakamo 24 ur v 10 litrih vode. Nato ga prekuhamo in pustimo stati še 24 ur. Potem odcedek precedimo, da dobimo čisto tekočino ter mu dodamo še 10 litrov vode, ki smo v njej raztopili $2\frac{1}{2}$ kg mazavega mila. Tem 20 litrom dodamo še 80 litrov vode, pa imamo 100 litrov škropiva. Mazazo mlo se raztopi samo v vroči vodi.

5. Listne ušice so vsakomur znani neljubi gosti naših kulturnih rastlin. Malo je vrtnih in poljskih rastlin, ki bi se na njih vsaj kakšenkrat ne pojavile ušice. Vsaka rastlina ima svoje pleme. Vse pa delajo škodo na enak način, da namreč izsesavajo iz listov mladih poganjkov snovi, ki so jih pripravile zase. Pijejo jim tako rekoč kri. Najhujše je pa to, ker se silno hitro množe, tako, da se iz skromnih začetkov v kratkem času razmnože v milijone. Ubrniti se jih moramo le na ta način, da jih zmočimo (oškropimo) s primernimi tekočinami, ki jih zamore. Najnavadnejši taki tekočini sta 2—5% raztopina tobačnega izvlečka z dodatkom 2% mazavega mila in pa zgoraj opisana kvasijeva brozga. Pri zatiranju hišnih stenic in ušic je posebej važno, da začnemo z zatiranjem takoj, ko se nadloga pojavi. Vsako odlašanje poveča škodo in otežuje zatiranje, kar je golazni vedno več in je vedno bolj odporna in neobčutljiva. Ušice se pojavijo na nekateri zelenjadi navadno pozneje poleti, ko je pridelak včasih že goden za uživanje. Tako zelenjad pa ni da bi zavrgli. Ušice zanesljivo odstranimo z nje (n. pr. s solate), ako jo nekaj časa namakamo v slani vodi, ki ji dodamo še nekoliko octa. Tako namakanje zelenjadi, zlasti tiste ki jo uživamo presno (sirovo), je sploh zelo priporočljivo, ker se na ta način zelenjad jako dobro očisti, da jih niti ne vidimo in jih samo voda ne izpere vedno do čistega. H

Dobro sosedsstvo je pogoj za pravilno in uspešno delo v naših občinah.

(Nadaljevanje.)

Nasveti za ureditev starih in novih hlevov

1. Vrata naj bodo vsa iz dvojnih, navzkrižno ležečih desk, da se ne zvijejo in da bolje drže toploto.

2. Podboji naj bodo dobro vsidrani v zidu, ker jih sicer težka vrata omajejo.

3. Vsa vrata naj se odpirajo na ven in naj bodo dovolj široka. Vsaj ena vrata naj bodo dvodelna, da se more živinče s silo izriniti (požar!).

4. Okna so najboljša iz mecesnovega ali borovega lesa. Bolje je, če so dvojna. Če pa so samo enojna, naj bodo nameščena na notranji strani. Tečaji naj bodo zgoraj, tako da se odpirajo spodaj (točka 5). Odpiramo okna itak samo ob toplem vremenu, tako da je vseeno, če pride zrak v hlev pol metra višje ali nižje. Je pa to praktično zato, ker po šipah vedno polzi vlaga in če so tečaji spodaj, jih rja tem huje razjeda. Pa tudi odpirati je taka okna težje.

5. Pri lesenih stropih je dobro, če ob stenah naokrog pribijemo na strop še po eno desko, ali izolirno lepenko (nad točko 2), da obvarujemo strop na teh mestih sprhnjenja.

6. Če je nad hlevom skedenj, mora biti leseni strop dvojen, vmes pa mora krožiti zrak (glej puščici na sliki, ki kaže smer kroženja). Na spodnji strop nasujemo med spodnje trame za 15–20 cm žaganja, ugaskov, pepela, sploh snov, ki zadržuje toploto, od spodnje strani pa ga impregniramo ali vsaj pobelimo. Opozoriti je treba, da mora ostati pri takem stropu ob straneh poslopja prostor med spodnjo in zgornjo zidno lego tramov nezadela n, da more skozi odprtine med posameznimi prečnimi trami, ki nosijo gornji pod, neovirano krožiti zračna struja. Taki leseni stropi so se v praksi izkazali kot zelo dobri, ker ostane krma nad njim do zadnje mrvice suha. Tudi trpežnost stropa se na ta način poveča.

IV. Jasli za govejo živino.

Pred sto leti so bile v vseh naših hlevih jasli z »garamic«.

Pred vojno so bile moderne betonirane jasli, z avtomatično delujočimi napajalniki.

Prva leta po vojni so razširjali načelo, da je najbolje, če govedo tudi v hlevu pobira hrano kar s tal — kot na paši.

Dandanes priporočajo najraznovrstnejše oblike lesenih jasli, napajat pa gonijo živino spet na prosto, da se utrdi in postane bolj krotka. Za lesene jasli je najboljši hrastov in borov les.

Izmed mnogih oblik lesenih jasli imajo narisane sledeče dobre lastnosti:

1. So samostoječe, ker so pritrjene k tlom samo z močnimi vijaki, ki so vsidrani v beton (točka 65). Med njimi in steno je hodnik.

2. Ogrodje, ki je iz kvadratno tesanih ali žaganih tramičev (pribl. 10 × 10 cm), je postavljeno v razdalji 2–3 m, in so posamezni sestavni deli medsebojno vezani (točka 7).

3. Dno jasli je nagnjeno proti živini in na tej strani visoko samo okoli 25 cm od poda, na katerem živina stoji. Med deskami dna in deskami notranje stene jasli, ki segajo nekaj nižje kot je dno jasli, je približno 2 cm široka špranja, skozi katero padajo prah, smeti in plevelna semena, ki tako ne pridejo v gnoj, kajti preko poda, na katerem živina stoji, je tik pred jaslmi še tram, ki ta pod tišči k tlom, tako da vsa ta nesnaga sploh ne more na stojišče živine (glej puščico). Če krmimo otrobe itd., lahko špranjo kar zadelamo z letvo.

4. Te jasli imajo »gare« v jaslilih, toda dvignjene 20–25 cm nad dnem, tako da živina neovirano je močna krmila itd. iz jasli. Ne more pa raznašati sena, sveže krme itd., ki jo mora smukati skozi gare. Gare so poljubno visoke, prečke so lahko iz okroglih palic, medsebojno približno 10 cm oddaljenih. Gare tudi onemogočajo da bi mogla živina nagajati in hlatasti po krmi, če jo nosimo mimo nje. Če hočemo krmiti vsako žival zase, preprosto vtaknemo v jasli pokonci stoječo prečno desko kot pregrado ter jo pritrdimo na gare.

5. Zadnja (obzidna) stena jasli je premična. Kadar jasli čistimo, ali kadar krmimo z močnim krmilom, ali če imamo pri živini opravek, jo spustimo z veržice, na kateri je pripeta, tako da visi

navzdol k tlom. S tem je čiščenje jasli zelo olajšano.

6. Pri teh jaslih živina ne more raznašati dolge krme, ker jo mora sproti puliti, drobne krme pa navadno itak ne razmetava.

7. Jasli so dovolj široke (pri dnu približno 65 cm znotraj), živina se ob njih ne more raniti, ker je ves les zaobljen. Naredi pa jih lahko vsak sam, če se vsaj nekoliko razume na obdelavo lesa. Važno je le, da je les v sklepih natančno in tesno uvezan in da so vijaki v tleh dovolj močni in trdno vsidrani v beton.

V. Pod pod govejo živino in odvod gnojnice.

Prva zahteva je, da morajo biti tla v hlevu nepropustna za gnojnico in za vlago sploh. Druga zahteva pa je, da mora biti pod, na katerem živina stoji in leži, tople, suh in hrapav.

Ker je beton nepropusten in tudi proti gnojnici odporen, če mu pridamo vodnega stekla (5 kg na 100 l vode za mešanje), les pa tople, suh in hrapav, napravljamo pod za goveje staje največkrat iz lesenih plohov, položenih na betonski tlak.

Težava je le v tem, na kaj naj plohe pribijemo. Če vložimo v beton trame in plohe pribijemo nanje, to dolgo ne drži, ker trami kmalu strohnijo. A tudi žebli, s katerimi so plohi pribiti, so nevarni, ko se pod obrabi.

Zato v naprednih deželah zadnje čase pritrjujejo pod takole:

Spredaj, pri nogah živine, položijo nanj počez ploh, ki ga privijejo z istimi vijaki, s katerimi je k tlom pritrjeno ogrodje jasli. Ne škodi seve, če je tram tudi še kje vmes pritrjen na tla z vijaki, vsidranimi v betonska tla na isti način. Zadaj, ob gnojničnem jarku, pa je z vijaki pritrjeno k betonskemu tlaku kotno železo »L«. Navpično stoječa stranica tega železa, ki ne sme biti tako visoka, kot debeli plohi za pod v stajah! je prevrtana na vsakih 8 cm. Skozi te luknjice je 2—3 krat pribit s konca vsak ploh v staji. Ako je treba ploh izmenjati, porujemo žeblje, stari ploh izvlečemo in zabijemo nov pod sprednji tram tako daleč, da sede z zadnjim koncem na stranico kotnega železa, nakar ga pribijemo.

S tem načinom je pritrjevanje plohov in njih izmenjava močno olajšana, kdor

boče imeti za podom še tako imenovano »amerikansko ploščad«, naj ne pritrdi kotnega železa tik ob gnojničnem jarku, temveč kakih 40 cm od tega, proti jaslim. Zato so seveda tudi plohi toliko krajši. Pri stajah za krave in telice naj bo pod komaj za 3—5 cm nagnjen, staje za moške živali (bike, vole) pa naj imajo več, do 15 cm padca od jasli proti jarku.

Jarki za odpeljavo gnojnice naj bodo približno 20 cm široki, in naj imajo dno nekoliko nagnjeno (točka 8). Zato bo globina na enem koncu hleva le 10 cm, na drugem pa 20—30 cm. Pokrijemo jih z borovimi deskami (ali betonskimi ploščami) v katere so navrtane luknje, da jih je z železno palico lažje dvigniti (točka 9).

Ne pozabimo, da mora biti beton, kadar pride z gnojnico v dotiko, zelo močan in gladko glaziran! Pri mešanju betona za glazuro ne pozabimo dodati vodnega stekla.

Kdor napravi moderen hlev in lepo izpelje gnojnico iz njega, pa ne napravi že prej gnojnične jame, je podoben onemu, ki bi dal izdelati opravo za hišo prej, kot bi jo imel kam shraniti. Najprej moramo urediti gnojnično jamo, nato šele hlev! Vse povedano o potrebi dovolj močnega, skrbno zglaziranega in z vodnim steklom proti vplivu gnojnice ojačenega betona velja tudi za gnojnično jamo. Kdor le more, naj napravi iz jame iztok na zaporo z ventilom, da si prihrani trud s črpanjem s črpalko.

Nihče naj ne opusti napraviti med hlevom in gnojnično jamo sifonski jašek (točka 10a v tlorisu, in 10b v prerezu), ki brani plinom iz gnojnične jame dostop v hlev, obenem pa se v njem useda tudi gosta snov. Deska, ki je pribita navpično na pokrov jaška, mora segati pod dno odtočnega kanala, da je vedno v gnojnici. Tako prepreči da zračna struja ne more iz odtočnega v hlevski gnojnični jašek.

Se to: Hlev zidaš le enkrat! če ta krat pogrešiš, boš delal pokoro vse svoje življenje!

Za vranične in jetrne bolezni je staro domače zdravilo deteljina predenica, 10 gramov predenice opari s četrto litrom kropa in izpij — ne prevroče — polovico odlitka zjutraj, drugo polovico zvečer. Devaj tudi gorke obkladke na olju prevrete predenice,

Koliko časa rabimo bika za pleme

Če bika dobro krmiš in tudi sicer skrbno neguješ, ga lahko uporabljaš za pripuščanje 4 do 5 let, pa tudi še dalje. Če hočemo, da pridemo s svojo živinorejo kam naprej, je edino pravilno, da gonimo svoje krave k biku, o katerem vemo, da dobro prenaša svoje koristne lastnosti tudi na svoje potomce. Zato si pa tudi dober bikorejec, ki mu je na srcu procvit slovenske živinoreje, vse prizadene, da dobrega bika-plemenjaka čim dalje izkoristi, ohrani zdravega in čilega. Na drugi strani pa tudi gospodarji, ki gonijo k njemu svoje krave, vedo ceniti vrednost dobrega plemenjaka in iz srca radi plačajo zanj kakega kovača več kakor pa za slabega. Če je bil bik že nekaj let v rabi in preti nevarnost krvnega sorodstva, pa je bik še poln sveže moči, ga nikakor ne kaže pošiljati v mesnico, ampak zamenjati z drugim dobrim plemenjakom iz bolj oddaljenega kraja. S pomočjo inseratov v naših strokovnih listih in z osebnim ogledom bi zainteresirani lastniki dobrih plemenjakov kmalu prišli skupaj. Predvsem pa naj bi najboljše bika zamenjali med živinorejskimi zadrugami. Kakšna škoda je za dobrega plemenjaka, če ga rabijo eno, dve leti, nato pa precej pod nož! Seveda vam poreče lastnik: »Bik je bil pretežak in se mu ni več ljubilo skakatil!« A kdo je premnogokrat kriv tega? Ti sam, njegov gospodar, ki ga nisi krmil po pameti, ampak pital, mu nisi poskrbel dovoljnega gibanja, n. pr. z

vožnjo in delom na polju, ampak si imel neprestano ubogo žival, polno moči in življenja, zaprto morda v temnem hlevu. Če je bik stalno privezan in pride na sonce samo takrat, kadar mu priženejo kravo, potem pač ni najmanjše čudo, ako v enem do dveh letih odebeli, postane neroden, neokreten, len, morebiti tudi hudoben in nevaren za ljudi. Bik, ki preživi vse svoje življenje v hlevu, tudi ni in ne more biti tako rodovit, kakor oni, ki se mnogo giblje v prosti naravi in na soncu. Le sonce daje življenje, brstenje in rast ter plodovitost. Važna je tudi plemenjakova prehrana. Če ga hočeš dolgo ohraniti za pleme, ne dajaj mu mnogo zrnate hrane, posebno ne koruze, ampak poleg zelene krme in sena — ovsu.

Skrbi, da bo imel bik sleherni dan brez izjeme dovolj gibanja. Če se bik s kravami vred pase, je to vprašanje vsaj za dobo paše najlepše rešeno. Če pa ni paše, rešiš vprašanje o potrebnem gibanju junca-plemenjaka najbolje na ta način, da ga privadiš zgodaj na vožnjo in drugo delo; v mnogih krajih je to stara navada, ki je koristna za gospodarja in njegovo žival. Seveda bomo rabili bika samo za lažja dela, prevažanje lažjih voz zelene krme, sena in poljskih pridelkov, za brananje, za oravanje strnišč in podobno. Zdravega, pravilno krmljenega bika lahko pripustiš na leto do 100 krat in še več, seveda morajo biti skoki pravilno porazdeljeni na celo leto. ovir.

Izbira poklica

Prvo in glavno besedo pri izbiri poklica mora imeti otrok. Saj je vendar on tisti, čigar usoda se pri tem odloča. On bo moral vršiti poklic, on bo moral živeti življenje, katero mu nudi dotični poklic. Zato ni male važnosti vprašanje, ali bo ta poklic vršil z veseljem, ali pa bo le nejevoljen, le prisiljen hodil vse dolgo življenje na delo. Gotovo bo veliko bolje vršil delo človek, ki ga bo to delo veselilo, ki bo pri delu s srcem in dušo, kakor pa človek, ki bo le nevoljen hodil na delo. Vse življenje, njegova sreča in nesreča zavisi v veliki meri od izbire poklica. Zato je gotovo napačno,

če silimo otroka v poklic, za katerega le-ta nima veselja. Koliko zgrešenih življenj, koliko propalih ljudi je na svetu le zaradi tega, ker nimajo pravega poklica. Poznala sem očeta, ki je po vsej sili hotel, da bi postal tudi njegov sin zdravnik. Ta sin pa za očetov poklic ni imel prav nobenega veselja in nobenega razumevanja. Njega je veselila samo mehanika. Vso šolsko dobo, prav tja do vseučilišča sta se oče in sin med seboj borila, čigava bo obveljala. Nekega dne pa je sin nenadoma izginil in ni ga bilo več domov. Pozneje so zvedeli, da se je nastanil v tujini, kjer je postal slaven

inženir. Tukaj se je stvar še dobro iztekla, toda koliko je primerov, ko se otrok ne more ubraniti očetove sile in moči in mora v poklic, ki ga ne mara, ki mu je odvraten, pa se pozneje popolnoma izgubi. Res je, da marsikdo tudi v prisiljenem poklicu postane častit in dostojen človek, če pride v ugodne okoliščine in če njegovo nagnenje za kak določen poklic ni posebno močno razvito. Vendar se na to ni zanašati. Otroku je treba dati možnost, da bo v vseh, tudi neugodnih prilikah, vestno in rad vršil delo, ki mu je odločeno. Le tako je mogoče, da bo sam postal srečen in da bo srečna tudi okolica, v kateri bo živel.

V nekaterih državah se je pojavil načrt, naj bi vso skrb za izbiro poklica prevzela država, ozirajoč se pri tem le na potrebe skupnosti. Po tem načrtu naj bi se država polastila otroka in ga vodila in izobrazila za družbo, katere član mora nekdanj postati. Zato naj bi vsi otroci po končani ljudski šoli prišli v tako imenovani izbirni razred, ki bi ga morali vsi brez izjeme obiskovati eno leto. Ta razred naj bi imel samo to nalogo, da bi izbral otroke za določene poklice. Po tem dovršenem razredu bi dodelili otroke v višje ali za tehnične šole, ali bi jih poslali v uk kakemu mojstru ali pa jih dodelili kmečkemu delu. Pri tem bi se morda v ugodnem primeru nekoliko ozirali tudi na otrokova nagnenja in želje staršev, seveda pa le toliko, kolikor bi bilo to v skladu s potrebami družbe.

Gotovo pa je ta načrt napačen. Saj otrok z dvanajstim letom še ni tako razvit, da bi mogel dokončno pokazati, katere zmožnosti ima in kaj ga veseli. Kdo more reči, kaj spi v otroku, ki je šele dvanajst let star? Koliko jih je, ki se razvijejo šele v poznejših letih, ki šele v poznejših letih odkrijejo svoje zmožnosti. In po tem načrtu bi jim bila za vselej zaprta vrata, da bi si mogli spremeniti življenje. Po tem načrtu bi bili že v tej nežni dobi življenja nekateri odločeni zato, da bodo voditelji, pa čeprav pozneje v življenju teh zmožnosti ne bodo imeli, in drugi bodo že v naprej določeni, da bodo vse življenje le podložniki, nekaki sužnji, čeprav se bodo pozneje v njih razvile velike zmožnosti in sile. To so načrti, o kakršnih beremo v raznih romanih z lune, kjer takoj ob rojstvu krmijo otroke s poseb-

nimi sokovi, pod vplivom katerih se pozneje razvijejo ljudje v delavce, mislece, voditelje. Mogli pa so se taki načrti poroditi le času, ko nekateri mislijo, da je ljudstvo množica, ki mora služiti le državi, oziroma njenemu voditelju. To bi pripeljalo ljudi v sodobno suženjstvo. Za nas pa je človek bitje, ustvarjeno za Boga, ki mu je na zemlji določeno, da prosto in z veseljem dela v čast božjo in korist svojega bližnjega.

KUHINJA

Radič kot gorka prikuha. Kaki dve pesti radiča preberem, razdelim na posamezne liste, operem in polijem s slano vročo vodo v toliko, da ga ta pokriva. V tej vodi pustim zelenjad 20 minut. Nato zelenjad odcedim, na debelo zrežem in pražim pokrito 20 minut. Za praženje rabim žlico masti ali surovega masla in precej čebule. Ko je radič zmehčan, mu dodam žlico kisle smetane in potresem prikuho s sekljanim drobnjakom.

Jajčni žličniki. Dvoje jajc mešam s 6dkg masti ali surovega masla. Temu primešam 25dkg presejane moke in toliko mrzlega mleka, da dobim gladko in tako gosto testo, da ga lahko z žlico zajamem. Te žličnike zakuhavam v vrelo vodo in kuham 10 minut. Kuhane žličnike hitro preplaknem z vročo vodo in odcejene stresem na razbeljeno surovo maslo. Površino potresem s dvema raztepenima jajcema. Ko jajca zakrknjejo, dam jed z bifteki takoj na mizo.

DOMAČA LEKARNA

Za ledvične, vranične in mehurjeve bolezni prevrej žlico koromača na četrt litra vina in jemlji večkrat po žlici. Koromač je staro domače zdravilo za vnete in za slabovidne oči. Žličko zmletega koromača prevrej na četrt litru kropa in umivaj si z mlačnim zjutraj in zvečer oči. Če uživaš nekaj dni koromač v vsaki jedi, se ti izčisti kri, okrepijo prebavila in vid. Za krč v prsih kuhaj koromač na mleku in pij gorko, zmešaj koromač s kruhom, poskropi s kisom in deni gorak obkladek.

V nosu se dela kaj. Izpiraj nos s slano, mlačno vodo in namaži z lilijino vodo. Stolci lecjana, povaljaj v štip! platneno cufanje in ga vtakni zvečer v nos.

V vsako hišo »Domoljuba!«

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Po poročilu od 15. maja so bile cene živine v Ljubljani sledeče: voli I. vrste 8—8.50, II. 7—7.50, III. 6.50—7; telice I. vrste 8—8.50, II. 7—7.50, III. 6.50 do 7; krave I. vrste 6—6.50, II. 5—5.50, III. 5; teleta I. vrste 8—9, II. 7—8; prašiči špeharji 10—11, sremski 12—13.50, pršutarji 10 din za kg žive teže. Surove kože goveje 11—14, telečje 20, svinjske 5—10 din za kg.

Kranj. Na rednem sejmu dne 14. maja so plačevali živino takole: voli I. vrste 9.50, II. 8.25, III. 7.75; telice I. vrste 9.50, II. 8.25, III. 7.75; krave I. vrste 7.50, II. 6.50, III. 6; teleta I. vrste 8.50, II. 7.50; prašiči špeharji 12—13, pršutarji 10.50—11 din za kg žive teže. Mladi pujski od 7—8 tednov stari 180—295 din komad. Surove kože goveje 12—14, telečje 18, svinjske 8 do 9 din za kg.

Radovljica. Iz radovljiškega okraja poročajo dne 9. maja o naslednjih živinskih cenah: voli I. vrste 9 din, II. 8, III. 6; telice I. vrste 8, II. 6, III. 5; krave I. vrste 6, II. 5, III. 4; teleta I. vrste 10, II. 9; prašiči špeharji 10, pršutarji 8 din za kg žive teže. Surove kože goveje 12, telečje 15, svinjske 10 din za kg.

Velike Lašče. Ne sejmu dne 9. maja so plačevali voli I. vrste do 8.25, II. 7.75, III. 7.25; telice I. vrste 7, II. vrste 6; krave I. vrste 6, II. 5; teleta I. vrste 9, II. vrste 8 din za kg žive teže.

Novo mesto. Ne sejmici dne 6. maja je dosegla živina in prašiči sledeče cene: voli I. vrste 7, II. 6—7, III. 5—6; telice I. vrste 6.50, II. 5—6, III. 4; krave I. vrste 5.50, II. 5, III. 4; teleta I. vrste 8, II. 7; prašiči špeharji 8—9, pršutarji 7—8 din za kg žive teže. Poročajo, da je bilo zlasti po pujskih veliko povpraševanja in da so bili vsi prodani. Surove kože so v Novem mestu: goveje 14, telečje 16, svinjske 10 din za kg.

Vinica. Na sejmu 6. maja so bile cene takele: voli I. vrste 7.75, II. 6—7, III. 5 do 6; telice I. vrste 7, II. 6, III. 5; krave I. vrste 6—7, II. 5—6, III. 3—4; teleta I. vrste 7, II. 5—6 din za kg žive teže. Mladi prašički 2—3 mesece stari komad 150 do 350 din.

Laško. Po podatkih s prvih dni maja so se sukale cene živine v okraju tako:

voli I. vrste 8.75, II. 7.50, III. 6.50; telice I. vrste 8.50, II. 7, III. 6; krave I. vrste 7, II. 5, III. 4; teleta I. vrste 9, II. 8; prašiči špeharji 12, pršutarji 10 din za kg žive teže. Surove kože goveje 14, telečje 16, svinjske 10 din za kg.

Maribor. Na prašičjem sejmu dne 10. maja so veljali prašiči: 5—6 tednov stari komad 120—150, 7—9 tednov 150—170, 8 do 4 mesece 260—300, 5—7 mesecev 400 do 500, 8—10 mesecev 500—650, 1 leto 850 do 950 din. I kg žive teže 8.50 do 10.50, mrtve teže 12—15 din.

Ptuj. Ne sejmu dne 7. maja so plačevali živino: voli I. vrste 8, II. 6—7, III. 5.25; telice I. vrste 7, II. 5—6, III. 4.25; krave I. vrste 7.50, II. 5—6 III. 3.50—4; teleta I. vrste 7 din; na svinjskem sejmu dne 8. maja: debele svinje 10—11, pršutarji 9—9.75, plemenske svinje 7—9.80 din za kg žive teže.

Lendava. Po poročilu od 14. maja so cene živine: biki I. vrste 7—8, II. 6—6.50; telice I. vrste 7—8, II. 6—6.50; krave I. vrste 4.50—5, II. 4; teleta 6—8, prašiči 9 do 12 din za kg žive teže.

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 17. maja so cene lesa franko vagon nakladalna postaja za 1 kubični meter, kakor je spodaj navedeno. V prosti (izvenborzni) prodaji so cene nekaj višje.

Smreka in jelka: hlodi I-II 250—300, brzojavni drogovi 220—250, bordonali 320 do 370, filerji 260—300, trami ostalih dimenzij 260—320 din. Škoreti 580—760, deske-plohi 500—640, kratice 100 kg 75 do 85 din.

Bukev: hlodi I-II od 30 cm dalje 120 do 160, hlodi za furnir od 40 cm dalje 250 do 300, deske-plohi naravni 300—600, parjeni 420—700 din.

Hrast: hlodi I-II od 30 cm naprej 240 do 360, bordonali 800—900, deske-plohi 700—950, frizi 750—950 din.

Ljublianski trg

Mlevski izdelki: pšenična moka št. 0 4.75—5, št. 2 4.50—4.75, št. 4 4.25—4.50, št. 6 4—4.25, kaša 4.50, ješprenj 4.50, otrobi 1.80, koruzna moka 3, koruzni zдроб 4, pšenični zдроб 3, ajdova moka 3—3.50, ržena moka 4 din za kg.

PRAVNI NASVETI

Posojilo podjetnika. A. H. G. Posodili ste pred 10 leti podjetniku večjo vsoto denarja. Potrdila za to nimate. Pravi pa, da itak zadostuje, ker ima to zapisano v svojih poslovnih knjigah. Zaenkrat ste še v prijateljskih odnosih. — Svetujemo vam, da s podjetnikom čimprej napravite obračun za dano posojilo z nateklimi obrestmi za vsa ta leta. Če sta res prijatelja, bo to rad storil. Saj morata oba misliti na to, da bi bila zmeda, bodisi da eden ali oba umrjeta. Ko boste imeli obračun za vsa leta nazaj, potem pa sproti vsako leto znova obračunajte, najmanj pa vsaka tri leta, kajti nepriznane obresti tekom 3 let zastarajo.

Hoja preko travnika po vodo. F. Z. S. Če preko vašega travnika hodijo šele 7 let po vodo, lahko to hojo prepoveste. Po vodo morajo hoditi pač po tisti poti, kot so preje. Če vas sosedje ne bi ubogali in bi kljub opominu dalje hodili po tej novo napravljeni stezi, potem jih morate tožiti na priznanje, da nimajo pravice hoje preko vašega travnika.

Vstop v samostan. Z. S. Vprašajte naravnost pri predstojništvu tistega reda, za katerega vstop se zanimate, če in pod kakšnimi pogoji vas morejo sprejeti.

Odvetniški stroški. F. S. 2. Stroški za opominska pisma so različni in se ravna po vrednosti predmeta ali vsote, za katero naj bi šla pravda. Pokažite pri domačem sodišču odvetniški račun, pa vam bo sodnik pojasnil, če je zaračunana po obvezni odvetniški tarifi ali ne. Če je preveč zaračunano, boste lahko predlagali odmero stroškov po sodišču.

Bolna krava? A. K. I. Prodali ste brejo kravo, ki je bila pri vas skozi 6 let vedno zdrava. Sedaj pa kupec trdi, da je krava, ki je pri njem zelo shujšala, imela staro bolezen in zahteva, da jo vzamete nazaj. Vprašate, če ste to dolžni storiti. — Kupec bo uspel s svojo zahtevo le tedaj, če bo mogel dokazati, da je krava radi boleznih shujšala in da je to bolezen imela takrat, ko ste mu jo vi prodali. To bi mogli ugotoviti le zvedenci—živinozdravniki. Važno pri tem bo to, kako je bila krava krmljena pri vas in kako pri novem kupcu. Zlasti starejše krave se na slabšo hrano težje privadijo. Priče bodo morale pač povedati, kako je bila krava krmljena pri vas in kako jo krmijo sedaj. Morda je shujšala le radi slabše kreme.

»Ne tožariti.« R. M. K. Vozite mirno dalje, kot ste to delali tekom 49 let. Če vas pa hoče mejaš tožiti, da nimate pravico izvoza iz gozda preko njegove parcele, boste pač morali v pravdi dokazati, da ste tekom zadnjih 30 let vozili po so-

sedovem travniku les iz gozda, ne da bi sosedu sploh vprašali za dovoljenje.

Nov sadovnjak. P. F. K. Njivo hočete zasaditi s sadnim drevjem. Stranske vrste zasajenega drevja bi stale 4 m od meje. Oba sosedva vam pa branita zasaditi drevje, češ da bo senca preveč škodila in da bo v jeseni veter raznašal listje po njihovih nivalah. Pravita, da ni dovoljeno izpreminjati njivo v vrt. — Vašo njivo lahko spremenite v sadni vrt. Ugovori sosedov so neupoštevni. Šele, ko bi drevje rastle preko meje v sosedov zračni prostor, bi imel sosed pravico, to vejevje preko meje oklestiti, ali pa korenine iz svoje zemlje izrjaviti. Sedaj vam pa nameravane spremembe ne morejo prepovedati.

Neizpolnjena pogodba? B. K. K. S posestnico ste se dogovorili, da vam prodajo svojo hišo in da boste napravili pogodbo pri notarju, čim boste imeli denar za plačilo iste. Denarja niste tako hitro mogli dobiti skupaj, medtem pa je posestnica svojo hišo drugemu prodala, ne da bi vas preje o tem obvestila. Vprašate, če lahko razderete to pogodbo. — Hiša, ki je prodana drugemu, je pač prodana. Imate sedaj le še možnost, da zahtevate od posestnice, ki se ni držala dogovora, odškodnino. Seveda, boste morali dokazati škodo, ki vam je s tem nastala in tudi to, da je bila s posestnico pogodba res že povsem dogovorjena in zato obvezna za obe strani. Če pa ta pogodba še ni bila prava pogodba, potem pa sploh ne morete od posestnice nič zahtevati.

Spor radi kokoši. S. J. Svetujemo vam, da prostor, kjer držite kokoši, tako ogradite, da kokoši ne bodo mogle na sosedovo zemljišče. S tem boste napravili na najlažji način konec vsem sporom. Sosed nikakor ni dolžan trpeti, da vaše kokoši hodijo na njegovo zemljišče in vas radi tega samega lahko toži. Poleg tega pa je opravičen zahtevati od lastnika kokoši odškodnino za vso škodo, ki so jo kokoši napravile. Tisto kar pišete o starih in novih zakonih, ali o razliki med njimi, ne drži. Slej ko prej odgovarjajo lastnik za škodo, ki jo napravijo njegove živali.

Javna pot. P. M. Če je pot, ki jo imate v mislih, res javna, ne boste mogli zabraniti vožnje po njej lastnikom parcel, ki so jih kupili ob priliki prodaje veleposresta. Le po svojem zemljišču niste dolžni pustiti vožnje neupravičencem.

Naročnina za časopis. O. K. Koncem leta 1939 ste poslali naročnino za neki list, ki ga pa še niste prejeli in tudi denarja ne pošljejo nazaj. Radi bi, da mi posredujemo. — Obrnite se s priporočenim pismom na uredništvo dotičnega lista, ki vam bo gotovo odgovorilo. Morda dotični časopis še ni izšel ali pa niste napisali točnega naslova.